

BİTLİS KENTSEL TASARIM FİKİR PROJELERİ

Fehmi ALAYDIN
Bitlis Belediye Başkanı

“Bitlis’in yeniden fethi vaciptir”

Bitlis Belediyesi, kentin 7.000 yıllık tarihi içerisinde zengin kültürel miras birikiminin gelecek kuşaklara korunarak aktarılması için ÇEKÜL Vakfının rehberliğine başvurmuştur. Prof. Dr. Metin SÖZEN hocamızın söylediği “Bitlis’in yeniden fethi vaciptir” sözü, kentimizin kültürel mirasının uğradığı tahribatlar karşısında yapılması gerekenlerin işaret edildiği önemli bir uyarıdır. Bu uyarıyı dikkate alarak, ÇEKÜL Vakfı rehberliğinde 2010 yılı Nisan ayında hazırladığımız Kültür Odaklı Yol Haritası ve Kültür Temelli Kalkınma Stratejisinin önemli bir parçası olarak, Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfının öncülüğünde ve katkılarıyla Bitlis Kentsel Tasarım Fikir Projeleri ve Kentsel Tasarım Rehberi çalışması yapılmıştır. Uygulanmaya başlandığında Bitlis’in görünümü “Merak edilen ve ölmeden önce mutlaka görülmesini gereken yerler” listesine girecek düzeyde değiştirecek bu projelerin hayata geçirilmesi yerel kararlılık ve güçlü bir işbirliğine bağlıdır. Belediyemizdeki kararlılık, Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfının sağladığı güçlü işbirliği, Çekül Vakfının Rehberliği, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının desteği ve vizyonuna katılacak olan diğer özel ve sivil kuruluşların, kamu kurumlarının sinerjisi, kenti, yukarıda değindiğimiz listede üst sıralara çıkarmak için önemli bir zemin oluşturacaktır. Bu çalışmalarda katkısı bulunan tüm taraflara belediyemiz ve Bitlis halkı adına şükran duygularıyla.

Bitlis, okulları ve üniversitesi ile gençlerinin geleceğine yatırım yapan başarılı bir eğitim şehridir. Aynı zamanda tarihi dokusunu ve doğal güzelliklerini örten zamanın tortularını üzerinden atarak bir tarih ve kültür kenti olmaya adaydır.

İçinde yaşadığımız dönemde Bitlis, önemli bir kavşakta durmaktadır. Geçtiğimiz 20. yüzyılın yarattığı imkanlar bambaşka sorunları da beraberinde getirmiş, dünya yeni bir kalkınma ve şehirleşme arayışlarına girmiştir. Bugün gelişmiş dünya ülkelerinin rotaları doğa, kültür ve insani değerlerini gelecek nesillere aktaracak sürdürülebilir kalkınma yollarına çevrilmiştir.

Türkiye, sanayileşme ve kentleşmeyi hızlı bir şekilde yaşayan tüm gelişmekte olan ülkeler gibi doğal, tarihi, kültürel ve insani değerlerinde ciddi tahribatlar yaşamıştır. Özellikle Anadolu, binlerce yıllık tarihinin birikimi olan yerleşim ve yaşam kültürünü ne yazık ki kaybetmiştir.

Bugün modernleşmeye geç katılmış olmasını bir fırsat olarak değerlendirebileceğimiz Bitlis Şehri, önünde durduğu kavşakta iki seçenekle karşı karşıyadır.

Bunlardan ilki, Türkiye'nin pek çok kentinde olduğu gibi yapılaşmanın kontrolsüzce, doğal çevreyi yutarak büyüdüğü; havanın, suyun, derenin, toprağın atıklarla kirletildiği; araç trafiğinin yolları ve alanları insanlara kapattığı; bakımsız ve eski mahallelerde barınamayan halkın, bu toprakların kültürüne ve iklimine uymayan çok katlı apartman bloklarına mahkum olduğu; arazi rantına dayalı, eşitsiz gelir artışı ve ucuz istihdam yaratabilen ekonomisiyle "gelişmek" tir.

İkinci seçenek ise doğal ve kültürel kaynaklarını verimli kullanan, atıklarını dönüştüren, yenilenebilir kaynaklardan enerjisini kendi üreten, yerel kaynak ve malzemeleri kullanıp yerel tecrübe ve bilgiyle yapılarını yapan,

ekonomisini bu kaynaklara dayalı oluşturan, kamusal alanlarda halkın sosyal yaşama katılabildiği ve hizmetlere erişebildiği sürdürülebilir bir gelişimi gerçekleştirmektedir.

Bitlis'in bu ikinci yolu tercih edeceğine inanıyoruz. Bitlis Belediyesi 2010 yılında Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ile hazırladığı "Kültür Odaklı Yol Haritası" çalışmasıyla işe başlamıştır..

BETAV, Bitlis Eren Üniversitesi ile 2011 yılı içinde düzenlediği çalıştaylarla kentin idarecileri ve sivil toplum örgütleriyle bu düşünceleri paylaşmıştır. Tarihi kentin korunarak canlandırılmasının ilk adımı olacak "Kentsel Tasarım Fikir Projeleri" çalışmasını, Bitlis Belediyesinin ortaklığı, ÇEKÜL Vakfının iştiraki ve Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın (DAKA) desteği ile gerçekleştirmiştir.

Bu çalışma, Bitlis'in sürdürülebilir gelişiminin çerçevesini çizmektedir. Adından da anlaşılacağı

gibi bir fikir projeleridir. Tartışmaya, yorumlanmaya, eleştirilere ve katkılara açıktır. Amacımız, Bitlis'in tüm kesimlerinin bu ilkeler üzerinde fikir birliği oluşturması ve onları sahiplenmesidir. Bu amaçla düzenlenen çeşitli toplantılarla fikir projeleri, Bitlis Kentine ve ilgili kurumlara tanıtılarak, alınacak fikir ve katkılarla tamamlanmaktadır. Hedeflenen sonuç, bu çalışmanın ortaya koyacağı ilkelerin kentin gelişim planlarının esasını oluşturmasıdır.

BETAV, Bitlis Belediyesi ile birlikte, projelerin yapımına mali destek veren DAKA'ya, tecrübe ve bilgi birikimi ile yön veren ÇEKÜL Vakfına, veri ve kaynak bilgi sağlayan Bitlis İl Kültür Müdürlüğüne teşekkür eder.

BETAV
Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı

Proje Genel Yaklaşımı

Sular Vadisi'ni, Gökmeydan'ı, Tarihi Çarşı'yı ve Kurubulak Tekel Alanı'nı içine alan kentsel tasarım fikir projelerinin genel yaklaşımı, Bitlis'in tarihi dokusunu ve karakteristik özelliklerini ortaya çıkarmak ve yeni yerleşim bölgesinin sağlıklı gelişimi için fikirler ortaya koymaktır. Bu çerçevede Tarihi Merkez, Geçiş Bölgesi ve Yeni Yerleşim Bölgesi olarak üçe ayrılan kent zonlarının birbirine bağlanarak ilişkilendirilmesi esastır.

Bu amaçla projelerin genel konsepti, kent karakterini farklılaştıran coğrafi özellikler gözetilerek, büyük ölçekli bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Kent merkezinde birleşen dört çayı da içine alan beş vadi kolu kente karakterini vermektedir. Bu karakter yalnızca kent topografyasının bir soyutlaması olmamalı aynı zamanda gelecek vizyonunu da oluşturmalıdır. Her bir vadinin çeşitli temalar dahilinde kurgulanması ve koruma amaçlı projeler geliştirilmesi esastır.

Vadi Sistemi

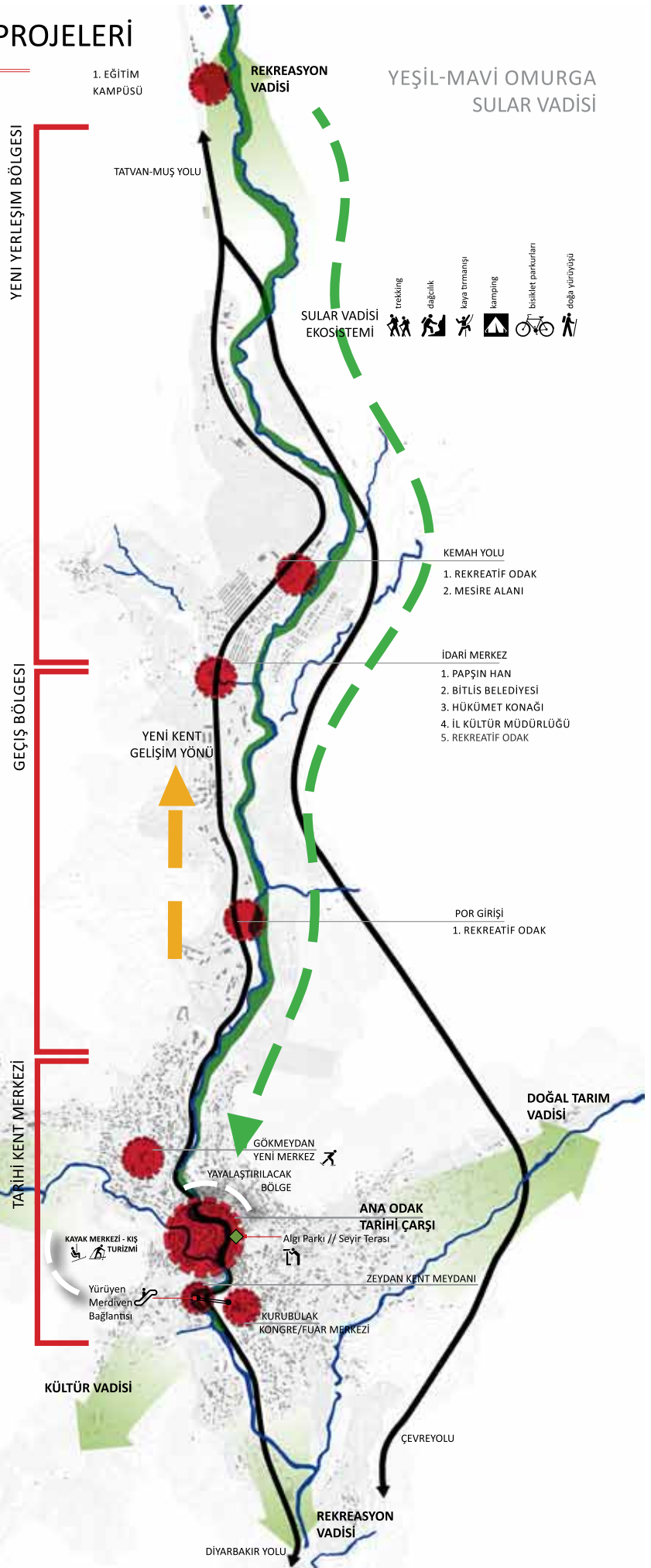
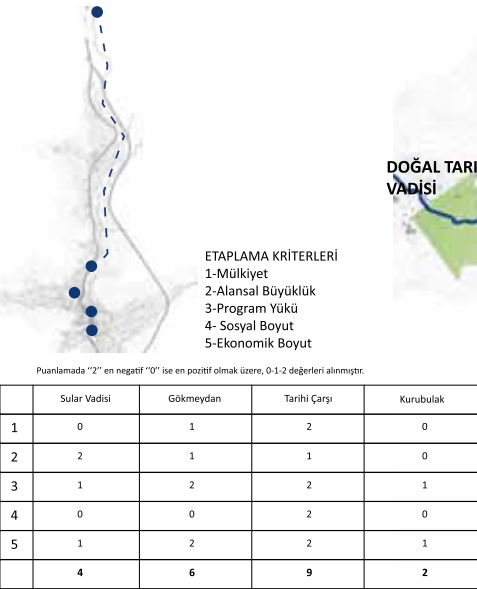

AMAC : BİTİLS KENTİ, KENTSEL MEKAN KALİTESİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ, TARİHİ-KÜLTÜREL DEĞERLERİN ORTAYA ÇIKARILMASI VE KENTE BİR AÇIK ALANLAR SİSTEMATİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ.

KAPSAM : TASARIM PROJELERİ, KENTE GİRİŞ NOKTASI OLAN NURULLAH EREN LİSESİ'NİN BAŞLANGIÇ NOKTASI OLDUĞU SULAR VADİSİ EKOSİSTEMİ, YENİ KENT, GÖKMEYDAN, TARİHİ ÇARŞI, ZEYDAN MAHALLESİ VE KURUBULAK ALANINI KAPSAMAKTADIR. PROJENİN TEMEL İLKESİ KENT İÇİNDE MİKROALAN BÜTÜNLÜĞÜN SAĞLANMASIDIR.

- Sular Vadisi : Eski kent ile yeni kent birleştiren, Bitlis Çayını takip eden ekosistem, aktif bir rekreasyon alanı olarak tasarlanmıştır. Trekking ve bisiklet parkurunu takip eden aks üzerinde önemli odaklar belirlenmiş ve kent ile aktif bir bağlantı kurulması sağlanmıştır.
- Gökmeydan : Tarihi kent ile Yeni kentin kesişimini sağlayan, kentin kültür merkezi olarak çalışan, festivallerin, törenlerin gerçekleştirileceği, farklı fonksiyonları içerisinde barındıran bir kent parkı olarak tasarlanmıştır.
- Tarihi Çarşı : Tarihi çarşının içerisinde bulunan kale, camiler, köprüler ve çeşmeler derüştü yapıların temizlenmesiyle ortaya çıkarılmış, çarşı içi bir odaklı oluşturulmuştur. Kaybolmak üzere olan ticareti canlandırarak bir potansiyel olarak görülen hanlar yeniden ele alınarak, gündelik kullanımla birlikte turistik kullanımına da geliştirileceği bir tasarımla fiyriyle ele alınarak yeni ticaret sokakları oluşturulmuştur.
- Kurubulak : Ülkesel ve uluslararası kültür ve kongre merkezi olarak yeniden ele alınan alan, Bitlis'e hakim konumu ile kent için potansiyel bir tanıtım noktasıdır. Zeydan kent meydanı projesi ile entegre olarak çalışması planlanan alan , önerilen yürüyen merdiven bağlantısı ile erişimin kolayca sağlanabileceği bir mekân haline gelecektir.

	TEHDİTLER	FİRSATLAR
SULAR VADİSİ	Yeni kentlin kontrolsüz gelişiminin vadinin sahip olduğu ekosisteme büyük ölçüde zarar verme ihtimali tehdit oluşturmaktadır.	Sular vadisi projesi yeni kentlin gelişimini yönlendirerek önemi bir sinirlandırıcı olacaktır. Tarihi kent merkezinden başlayarak yeni kente uzanan rekreasyon alanı farklı aktiviteler sunmaktadır. Proje Bitlis'in bir vadi kenti olma vizyonunu desteklemektedir.
GÖKMEYDAN	Bitlis ölçeğinde ele alındığında alansal büyüklüğü projenin yapılabilirliğini azaltmaktadır.	Bitlis'in yeni kent merkezi ve tarihi merkezi birbirine bağlayan kültürel bir odak, farklı aktiviteyi birarada barındıran bir kent parçası sağlayacaktır. Kültürel ve tarihi değerleri içerisinde barındırıyor oluşu projenin sunduğu kültür merkezi vizyonunu desteklemektedir.
TARİHİ ÇARŞI	Dere üzerinden açılması, ticaret birimler açısından sosyal ve ekonomik boyutu ile birlikte sürdürülmesi gereken bir projedir.	Tarihi çarşı kültürel ve tarihi değerleriyle büyük bir miras sahiptir, proje bütün bu değerlerin açığa çıkmasına olanak sağlamakta ve kent içinde yeni odaklar-rekreasyon alanları yaratmaktadır. Aynı zamanda planlanan alanda sistemi ile hem mevcut ticareti desteklemekle hem de turizme katkı sağlayacak yeni bir ticaret dokusu sunmaktadır.
KURUBULAK	Anlı durumda kalan kilisenin ve fabrika binalarının bakımı yapıldığı için giderek sağlıklılaşmaktadır.	Kurubulak konumu açısından stratejik bir öneme sahiptir. Alanda bulunan binaları yeniden düzenlenerek bir fuar ve kongre merkezi haline getirilmesi Bitlis'in tanıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Manzaryaya hakim olan yamaca yerleşen butik oteller, ziyaretçilere kongre ve fuar zamanı konaklama imkanı sağlayacaktır.

Sular Vadisi - Yeşil Omurga

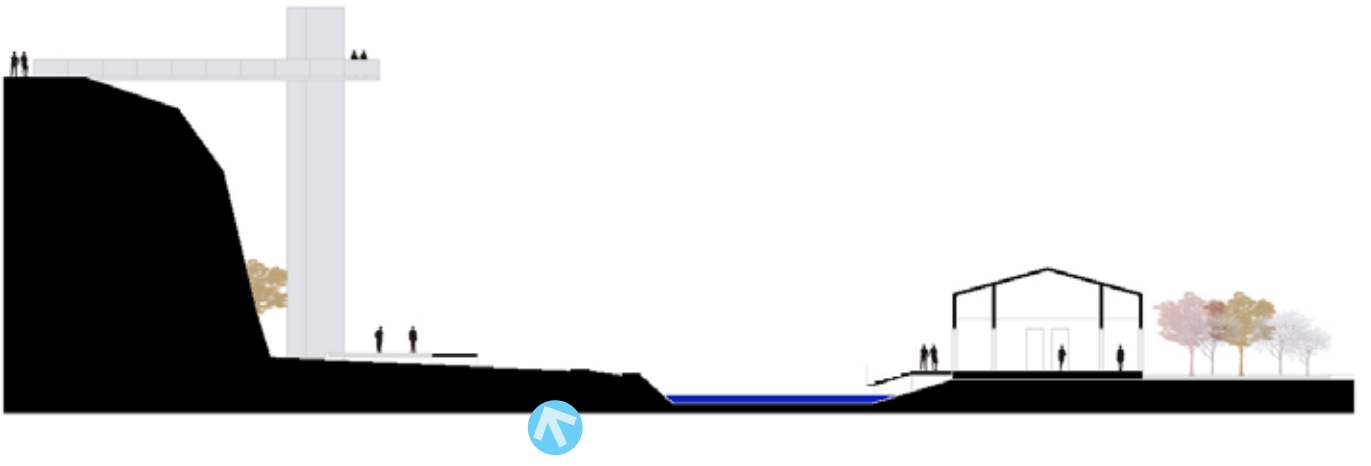
Kentin kuzeyinden başlayıp geçiş bölgesini katederek tarihi merkeze bağlanan ve buradan da Diyarbakır yoluna eklemelenen Sular Vadisi, Bitlis'in kent merkezinin yenilenmesi ve yeni yerleşim bölgelerinin sağlıklı yapılanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla kent ekolojisinin bir bağlayıcısı olarak Sular Vadisi korunurken, rekreatif aktivitelerin belirli bir sistem içerisinde yerleştirilmesi gerekmektedir. "Yeşil-Mavi Omurga" kavramı vadinin hem su ekosistemini hem de peyzaj ekolojisini bağlayıp bir koridor oluşturmaktan hareketle ortaya çıkmıştır. Kentin omurgasını oluşturacak kadar hayati öneme sahip olan vadi

boyunca rekreatif ve kültürel kullanım alanları (odaklar) tanımlanmıştır.

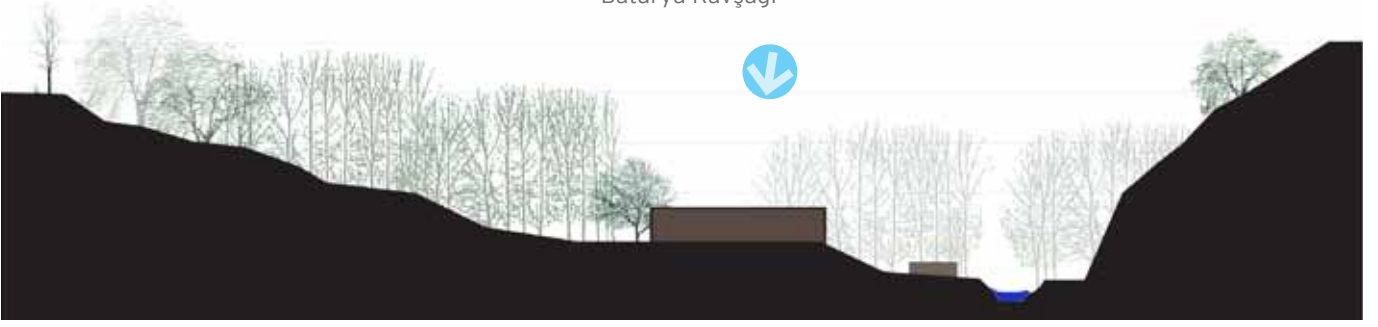
Kentin gelişim aksı ve bu vadi hattı üzerinde yer alan mevcut kentsel mekanların potansiyelleri göz önüne alınarak belirlenen odak noktaları, rekreatif etkinliklere olanak sağladığı gibi belirlenen trekking, yürüyüş ve bisiklet yolları arasında çeşitli duraklama noktalarını içermektedir. Nurullah Eren Anadolu Lisesi'nden başlayıp Şerefiye Külliyesi'ne dek devam eden parkur 12,5 km sürmektedir. Bu parkur boyunca toplam 13 duraklama noktası belirlenmiştir.

Bisiklet ve Yaya Yolları

Batarya Kavşağı

Papşin Han - Kent Temsil Merkezi

Eski ve Yeni Bitlis'in Uyumu

Bitlis kentleşme dinamikleri açısından bir kırılma noktasında yer almaktadır. Eski kentin çağdaş kentsel altyapıyı karşılama noktasındaki yetersizlikleri, coğrafi zorlukların da etkisiyle oluşan yeni bir kentleşme dalgasını Bitlis'e çekmektedir. Yakın zamanda bu dalganın mekansal izdüşümleri ortaya çıkmaya başlayacaktır. Mevcut eğilim Yeni Bitlis'in kuzeye doğru ve Sular Vadisi boyunca yerleşmesini öngörmektedir. Yeni Bitlis gerek fiziki gerekse sosyo-kültürel yapı anlamında kent yaşantısının içini doldurabilecek fonksiyonları barındırmalıdır. Bu anlamda Bitlis'in demografik yapısında önemli bir yer oluşturan genç nüfusun gereksinimlerine cevap verilmeli ve bunu yaparken de kentsel yaşantının gereği olan sosyal donatıları bünyesinde bulundurmalıdır.

Yeni Bitlis'in Eski Bitlis'le entegrasyonu azami önemdedir. Birçok Anadolu kentinin başaramadığı bu durumu Bitlis'in başarmaması için bir neden yoktur. Bu bağlamda Yeni Bitlis'in entegrasyonu için bir geçiş bölgesi tasarlanmalı ve bu bölge için oluşturulacak özel kodlamalarla bu iki alanın birlikteliği güçlendirilmelidir.

Böylece "eski" ile "yeni" birbirlerini destekleyerek kaynaşmalıdır. Bu anlamda Sular Vadisi'nin bu iki sistemi bağlayan ana omurga olması kaçınılmazdır. Böylece Bitlis bir "Vadi Kenti" olma özelliğini sürdürecektir ve kimliğini asla kaybetmeyecektir.

Kent Temsil Merkezi Planı

Vaziyet Planı - İdari Merkez

Bitlis Meydanlar Sistematiği

Gökmeydan Yeni Kent Merkezi

Gökmeydan, kent kütüphanesi, tarihi ve sembolik anlamları olan İhlasiye Medresesi, Gökmeydan Camii, kent gazinosu gibi yapıları ve Millet Bahçesi'ni içererek, kent belleğinde önemli bir yeri kaplamaktadır. Bu belleğin rekreatif etkinliklerle zenginleştirilerek hem kent sakinlerinin sosyal ihtiyaçlarına yanıt verecek hem de turizm potansiyelini destekleyecek şekilde kullanılması öngörülmüştür. Bu amaçla bugün Jandarma İl Komutanlığı olarak hizmet gören binanın kent müzesine dönüştürülmesi, İhlasiye Medresesi'nin çarpıcı mimarisinin ortaya çıkması için duvarlarının açılarak önünde kalan kamusal alanla bütünleştirilmesi ve bir Selçuklu yapısı olmasından dolayı Selçuklu Araştırma Merkezi şeklinde işlevlendirilmesi önemlidir. Endüstri Meslek Lisesi'nin ise Yeşil-Mavi Omurga üzerinde önerilen eğitim kampüsüne taşınarak boşalan binasının üniversiteye temin edilmesi, böylece üniversitenin araştırma

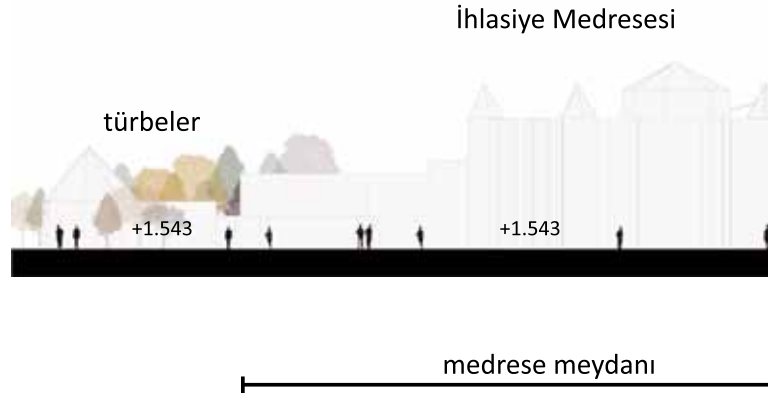
ağını genişletmesi için hem müzeye hem de kütüphaneye yakın olması amaçlanmıştır. Selçuklu Araştırma Merkezi olması önerilen Medrese, kent müzesi ve üniversite binası arasında kalan ve kent gazinosuna uzanan alanın Selçuklu Parkı olarak tanımlanması, tören ve etkinlik alanı olarak kullanılması öngörülmüştür.

Bugün stadyumun yer aldığı alanın kent parkına dönüştürülmesi, böylece bölge sakinlerinin rekreatif ihtiyaçlarına hizmet etmesi amaçlanmıştır. Kent parkı dahilinde yer alan ve çeşitli amaçlara hizmet edebilecek olan bu mekanların üniversite, müze ya da çeşitli kuruluşlar tarafından düzenlenecek yerel ve ulusal etkinliklere mekan olması hedeflenmiştir. Gökmeydan'ın kot olarak tarihi çarşıdan yüksekte yer alması, bu alandan çeşitli seyir noktaları tanımlanmasını sağlamaktadır.

Selçuklu Parkı

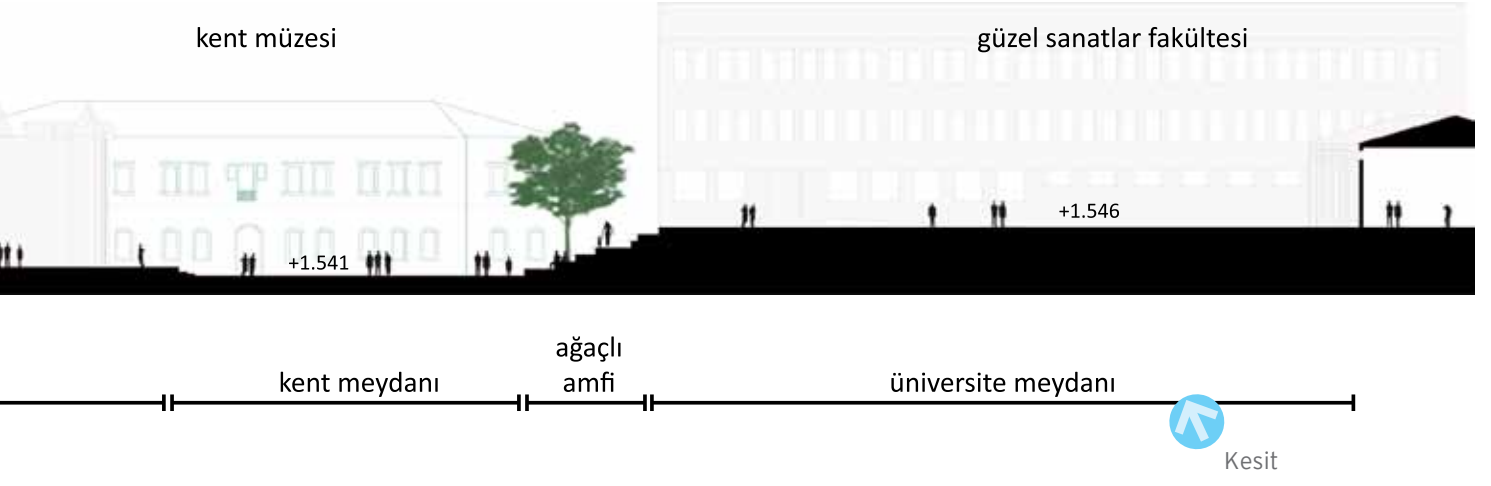

Eski kent gazinosunun yerine önerilen bina ve önünde kalan teras, kent silüetinin izlenebileceği bir mekan yaratmaktadır. Sinema yokuşunu takip ederek tarihi çarşıya inilmekte, yaya olarak bu alanda kurgulanmış meydanlar sistematiğine giriş yapılmaktadır. Gökmeydan - Tarihi Çarşı ve Kurubulak arasında kurulmuş olan yaya öncelikli ulaşım ağları, bu alanlarda yer alan önemli yapıları ve mekanları birbirlerine bağlayarak konforlu bir gezi rotası oluşturmaktadır.

İhlasiye Medresesi - Yeni Kent Meydanı

Tarihi arşı

Tarihi arşı da sokak dokusunun korunması hedeflenmiş, sembolik binalar vurgulanmış ve kent sakinleri için açık alanlar oluşturulmuştur. Ayrıca bu alanların birbirine bağlandığı bir sistematik de geliştirilmiştir. Paşa Hamamı, Ulu Camii, Meydan Camii ve Şerefiye Külliyesi bu sistemde yer alan meydanların odak noktalarını oluşturur. Yeşil-Mavi Omurga'dan başlayarak kent merkezine uzanan yaya ve bisiklet yolları ve çayı içine alan kanalda tarihi arşı boyunca farklı kesitler çalışılmıştır. Böylece kullanıcıların çay ile görsel ve fiziksel ilişki kurması hedeflenmiştir. Seyir amfisi ve kent podyumu

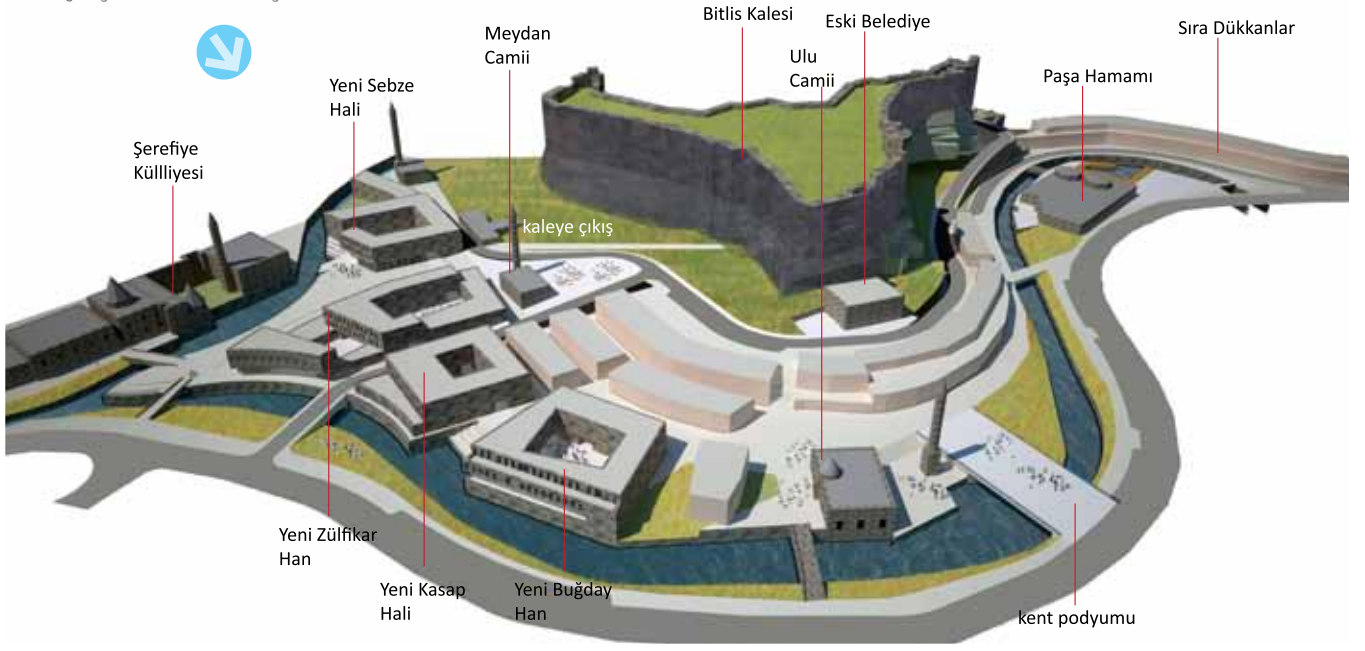
hem çaya hem de proje kapsamında önerilen Algı Parkı'na ve Kurubulak Tekel Alanı'nın olduğu tepeye görüş açısı sağlamaktadır. Aynı zamanda bu alanlar kent sakinleri ve turistler için dinlenme alanları oluşturmaktadır.

Tarihi arşı'da kale görüşünü engelleyen dokuya uyumsuz yapıların yıkılmasının ardından büyük ve tanımsız bir boşluğun ortaya çıkması söz konusudur. Var olan ticari hareketin yeniden ele alınarak belirli bir kısmının korunması; bunun için tarihi dokuyla uyumlu, az katlı yapı birimlerinin tasarlanması önerilmektedir. Bu

Ulu Camii Meydanı

Tarihi Çarşı Genel Görünüşü

bağlamda Sebze Hali, Kasap Hanı, Zülfikar Han ve Buğday Han'ın yenilenerek kullanıma açılması önem taşımaktadır. Bu yapıların gerek avlulu tipolojileri gerekse ticari kapasiteleri çarşının yerel ve turistik bir cazibe noktası

olmasını desteklemektedir. Bu yapılara gerekli müdahaleleri yapıp kullanılabilir hale getirilerek meydanlar sistematığının adım taşları oluşturulmalıdır.

Kent Güvertesi

Şerefiye Meydanı

Kurubulak Meydanı - Yeni Çarşı

Kurubulak Tekel Alanı, kent merkezi için tasarlanan meydanlar sistematığının son halkasını oluşturur. Görsel olarak kente hakim olan tekel binasının, gerekli yenilemelerden geçerek yeniden değerlendirilmesi ve Yeni Çarşı

olarak kullanılması önerilmektedir. Ulusal ve uluslararası etkinliklerin düzenleneceği alan olan Zeydan, kent meydanıyla kentsel yürüyen merdivenler yardımıyla bağlanarak turistik ve ticari fonksiyonlara olanak sağlanması

amaçlanmıştır. Yeni Çarşı'nın yanında Deneme Bilim Merkezi'nin ve butik otellerin yer alması hedeflenmiştir.

Tekel alanının yanında yer alan kilisenin restore edilerek tematik bir müzeye dönüştürülmesi,

Deneme Bilim Merkezi ve Yeni Çarşı ile birlikte çalışacak şekilde işlev kazanması amaçlanmıştır. Tarihi Çarşı'dan Kurubulak Tekel Alanı'na bağlanan yaya hattı boyunca seyir noktaları tanımlanıp gezi rotası boyunca kenti algılatan mekanların yaratılması hedeflenmektedir.

Kurubulak Meydanı - Yeni Çarşı

Kurubulak Meydanı - Seyir Amfisi

Yeni Çarşı - Dijital Kent Ekranı

Yeni Çarşı

İÇİNDEKİLER

1. Giriş
 - a. Bitlis kentinin mekansal özellikleri
 - b. Rehber ön çalışmasının amacı
 - c. Rehberin kullanılması
2. Bölgeleme
3. Rehber içeriği
 - a. Kentsel dokuya ilişkin esaslar
 - i. Yapı Durumu Analizi
 - ii. Tarihi çarşı doku analizi
 - iii. Tasarıma yönelik müdahale biçimleri
 - iv. Ada bazında müdahale biçimleri
 - v. TASARIM ÇALIŞMASI
 - vi. Bitlis Gezi Rehberi
 - c. Açık alanlara ilişkin esaslar
 - i. Meydanlar-toplanma alanları
 - ii. Tip sokak kesitleri
 - iii. Kentsel mobilyalar
 (aydınlatma, oturma el., çöp kutuları, trafolar)
 - e. Dükkanlara ilişkin esaslar
 - i. Tabelalar
 - ii. Tenteler
 - iii. İşgalîyeler
 - d. Yeşil alanlara ilişkin esaslar
 - i. Bitkilendirme Tasarımı ile ilgili esaslar
 - ii. Açık alan türlerine göre bitkilendirme esasları
 - b. Yapısal özelliklere ilişkin esaslar
 - i. Pencereler
 - ii. Kapılar
 - iii. Çatılar
 - iiii. Saçaklar
 - iv. Silmeler
 - v. Cephe Malzemesi ve Rengi
 - vi. Diğer Eklentiler

Bitlis Kentinin Mekansal Özellikleri

Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Bitlis kenti, Dicle'nin kollarından birini oluşturan Bitlis çayının Güneydoğu Toroslar üzerinde açtığı derin ve dar bir vadide kurulmuştur. Bu vadi yerleşme yerinde birkaç derenin birleşmesi ile daha da genişlemektedir. Kentte iklim sert ve karasal bir nitelik taşımaktadır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise yağışlı ve şiddetlidir. Bitlis bitki örtüsü açısından zengin bir dokuya sahiptir. İl topraklarının %11'i ormanlarla kaplıdır, bunların çoğunluğunu meşe, ardı ve karaağaç gibi ağaç türleri oluşturmakta, akarsu kıyılarında ise çoğunlukla kavak, çınar, söğüt gibi ağaçlar bulunmaktadır. Aynı zamanda şehir merkezinde ceviz, armut, dur, kayısı, ayva ve badem gibi çeşitli meyveler yetiştirilmektedir.

Bitlis merkezinde, Ortaçağ ve sonrası dönemlerde yapılmış çok sayıda mimari eser bulunmaktadır. Daha çok Osmanlı döneminde şekillenen kent dokusunun ilk göze çarpan örneği Bitlis Kalesidir. Kale vadi kollarının birleşiminde yükselen doğal kayalığın üzerinde yer almakta ve buradan vadiye ayrılan kollar üzerinde mahalleler bulunmaktadır. Taş malzemeli zengin sivil yapı örnekleri içinde, camileri, medreseleri ve özgün taş evleri ile

Bitlis mimarisi, coğrafi konuma uygun bir şehir manzarası sergilemektedir. Bitlis il merkezinde bulunan yapılarda, çoğunlukla dış mimariye yönelik süslemeler ağırlıktadır, iç mekan süslemesi oldukça az kullanılmıştır. Mimari süslemenin temelini geometrik düzenlemeler oluşturmaktadır.

Kentin ticari merkezi kalenin güney ve doğusunda, vadinin en alçak kesiminde yoğunlaşmasına rağmen idari merkez kentin kuzeyinde yer almaktadır. Eski kent dokusu arazinin coğrafi yapısına göre şekillenmiş, dereleri bölen vadilerin eğimli yamaçlarında dokuyla bütünlük oluşturacak şekilde konumlanmıştır. Yerleşim yerinde çoğu kıvrımlı caddelere bağlantıyı sağlayan dar ve dolambaçlı sokaklar yer almakta yer yer merdivenli sokaklara rastlanmaktadır. Şehrin sokaklarında "bulak " denilen çeşmeler önemli bir kimlik özelliği olarak görülmektedir. Çarşı içinde bulunan konutların çoğunlukla alt katların dükkan olarak kullanılması sebebiyle bahçeleri bulunmazken, mahalle içlerinde yer alan evlerde çok eğimli arsaların bir bölümü teraslar halinde düzenlenerek bahçeye ayrılmıştır. Evler arsanın ve topoğrafyanın durumuna göre birbirleriyle bitişik veya ayrık olarak yer almaktadır.

Rehber Ön Çalışmasının Amacı

Bitlis kenti birçok Anadolu kentinin geçmiş olduğu hızlı kentleşme sorunu ile henüz tam olarak yüzleşmemiştir. Diğer bir deyişle kentleşme sürecinde bir kavşak noktasında yer almaktadır. Bu bağlamda Bitlis'in tarihi yerleşmeleri dışında yeni alanlarda kentleşeceği ve tarihsel süreçte tüm kentsel altyapıyı barındıran eski dokunun farklı bir bağlamda yeniden ele alınmasının zorunluluğu çözüm bekleyen önemli bir sorun olarak önümüzde durmaktadır.

Bu noktada klasik imar planı anlayışı ile yaratılan çevrelerin çıkmazları, tarihi çevrenin korunması ve doğal çevreyle uyumlu yerleşmeler olarak gelecek nesillere aktarılması noktasında farklı yaklaşımlar, ilkeler ve prensipler belirlemenin önemi büyüktür. Kentsel Tasarım Rehberleri yukarıda sözü geçen işlevleri yerine getirmeyi, klasik planlama anlayışının öngöremeyeceği ve kavrayamayacağı ölçeklerde kararlar üretmek daha nitelikli, sürdürülebilir ve çağdaş kentsel mekanların yaratılabilmesini olanaklı kılmaktadır.

İleride rehberin Bitlis Belediyesi kapsamında kurulacak estetik kurulun el kitapçığı olacağı, yeni yapı yapacak ve binasını restore edecek kişilere yol gösterici bir nitelikte olması hedeflenmiştir. Birçok tarihi dokuya sahip yerleşimlerde yeni yapılan yapıların uyumsuzluğu mekanda kaos yaratacak

şekilde çeşitlilik sergilemeleri, her birinin farklı renk-doku-açıklıklara sahip olmaları ve böylece eski dokunun güzelliklerini ve niteliklerini gölgede bıraktıkları görülmektedir, rehber yardımıyla bu durumun da engellenmesi amaçlanmıştır.

Rehber ayrıca kentsel açık alanlara dair de prensipler belirleyerek kentsel mekan kalitesinin artırılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Rehberin Kullanılması

Bu rehber, Bitlis tarihi kent merkezinin kendine özgü karakteristik, mimari ve peyzaj özelliklerinin korunması ve canlandırılması, bu bağlamda yeni yapılacak veya yenilenecek yapılara, çevreyle uyumlu yol gösterici yapılaşma kriterlerinin gösterilmesi amacıyla hazırlanan ve görsel anlatımlarla desteklenmiş bir imar kodları kitapçığıdır.

Rehber, Bitlis Kentsel Tasarım Fikir Projeleriyle bir bütündür. Kentsel tasarım fikir projelerinde A1 ve A2 olmak üzere 2 bölge belirlenmiştir. Rehber, bu alt bölgelere özel yapılaşma koşulları önermektedir. Rehber içinde 5 alt başlık yer almaktadır. Her başlığı tanımlayan anahtar bir renk vardır. Alt başlıklar, önce genel hükümlerle tanımlanmış, daha sonra gerekli görülen alt başlıklar için detaylı yönlendirici çalışmalar verilmiştir.

A1 bölgesi, Bitlis tarihi kent merkezinin ticari omurgasıdır. Bitlis Kalesini de içerisinde bulunduran bu alan tarihi ve kültürel önem arz eden çeşitli yapıları, köprüleri ve camileri de kapsamaktadır. Bölgenin içinden geçen Bitlis Çayı ve çevresi üzerindeki yapıların da temizlenmesi ile önemli bir rekreatif odak olarak ortaya çıkmaktadır. Alan içerisinde bulunan tescilli yapıların korunması temel prensip olarak belirlenmiştir ve bu yapılar dışında kalan yapıların hiçbir tarihsel değeri olmadığı belirlenmiştir. Ancak bu yapıların oluşturdukları sokak dokuları ve gabarileri korunarak kentsel mekan yeniden üretilmektedir.

A2 bölgesi, konut alanlarının yer aldığı, çoğunlukla tescilli yapıların ve geleneksel Bitlis evlerinin bulunduğu bölgedir. Bölge için korunması gereken sokak dokuları belirlenmiş ve bu alanda özellikle bahçe peyzajları, sokak dokuları gibi elemanlar rehberde detaylandırılmıştır.

Bitlis tarihi merkezinde tescilli yapılar dışında kalan yapıların çok büyük çoğunlukla herhangi mimari bir özgünlük taşımadıkları tespit edilmiştir. Bu anlamda bakıldığında tekil olarak yapıların korunmasındansa yapı adaların, gabarilerin ve oluşturdukları sokak dokusunun korunması bir ilke olarak benimsenmiştir. Bu anlamda Bitlis Çayı üzerinde bulunan tüm yapıların yıkılması söz konusudur. Bunların dışında merkezde bulunan ve silüete olumsuz etkileri bulu-

nan yüksek yapıların da rehber kapsamında yıkılması öngörülmektedir. Ayrıca Bitlis Kalesinin algılanmasını güçleştiren kale eteklerine yerleşmiş yapıların kaldırılması da düşünülmektedir. Ayrıca bazı yapıların basit müdahalelerle dokuya uyumlu hale getirilebilmesi söz konusudur. Bunların yanısıra alanda tescillenmemiş ancak gerek tarihsel özellikleri, gerekse mimari özgünlükleri nedeni ile tescile önerilebilecek yapıların da varlığı tespit edilmiştir.

Genel Hükümler

1. Mevcut veya yıpranmış olup canlandırılarak yaşatılacak kentsel dokuya aykırı yapılaşmalar yapılmaması esastır.
2. Plan sınırları içerisinde önerilen resmi kurum, sağlık ocağı, sosyo-kültürel tesis alanlarında yapılacak yapılarda tip proje uygulaması yapılamaz.
3. Kentsel Tasarım Proje alanlarında yapılacak meydan düzenlemelerinin tasarım alt bölgelerinin koşullarına göre yapılması esastır. Bu çerçevede, bir açık alan sistemi oluşturulması, ve aydınlatma, malzeme, kent mobilyası gibi detayların buna göre seçilip yerleştirilmesi esastır.

4. Bir parselde; imar durumuna aykırı olmamak, birbirlerine olan minimum mesafeleri aşmamak, planda belirtilen çekme mesafelerine uymak koşulları ile birden fazla bina yapılabilir.
5. Binalara kot; binanın tabi zemine oturum alanının ortasından verilir. % 20 ve daha fazla eğimli arazilerde su basman yüksekliğinin arazi meyili yönünde görünen yüzü 1 m.yi geçemez.
6. Tescilli yapılar ile, tescile önerilen ve olduğu gibi korunması önerilen yapılar bu hükümlere tabii değildir.

Kentsel Dokuya ilişkin Esaslar

Genel Hükümler

1. Kütle düzeni geleneksel han mimarisine uygun olarak tasarlanacaktır.
2. Yapının oturduğu izdüşümü aynen korunacaktır. Açıklıklar geleneksel Bitlis mimari özelliklerine uygun olacaktır.

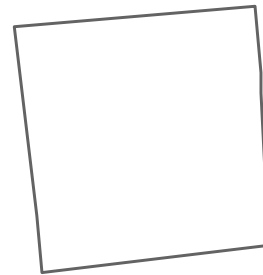
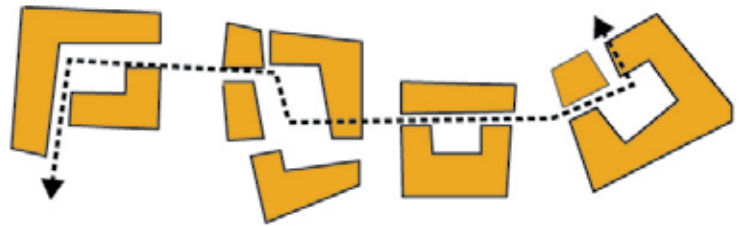
3. Yeni han düzeni yaya sürekliliğinin sağlandığı geçirgen yapılar olarak tasarlanacaktır.
4. Yapıda tarihi bir parça varsa yerinde korunacak, yeni yapılan yapı bu parçaya eklemenecektir.
5. Ticaret sokağına bakan cephelerde klima, anten gibi eklentiler kesinlikle bulunamaz.

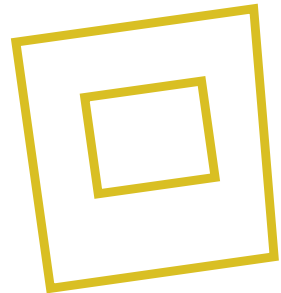
Yeni Hanlar Sistemi

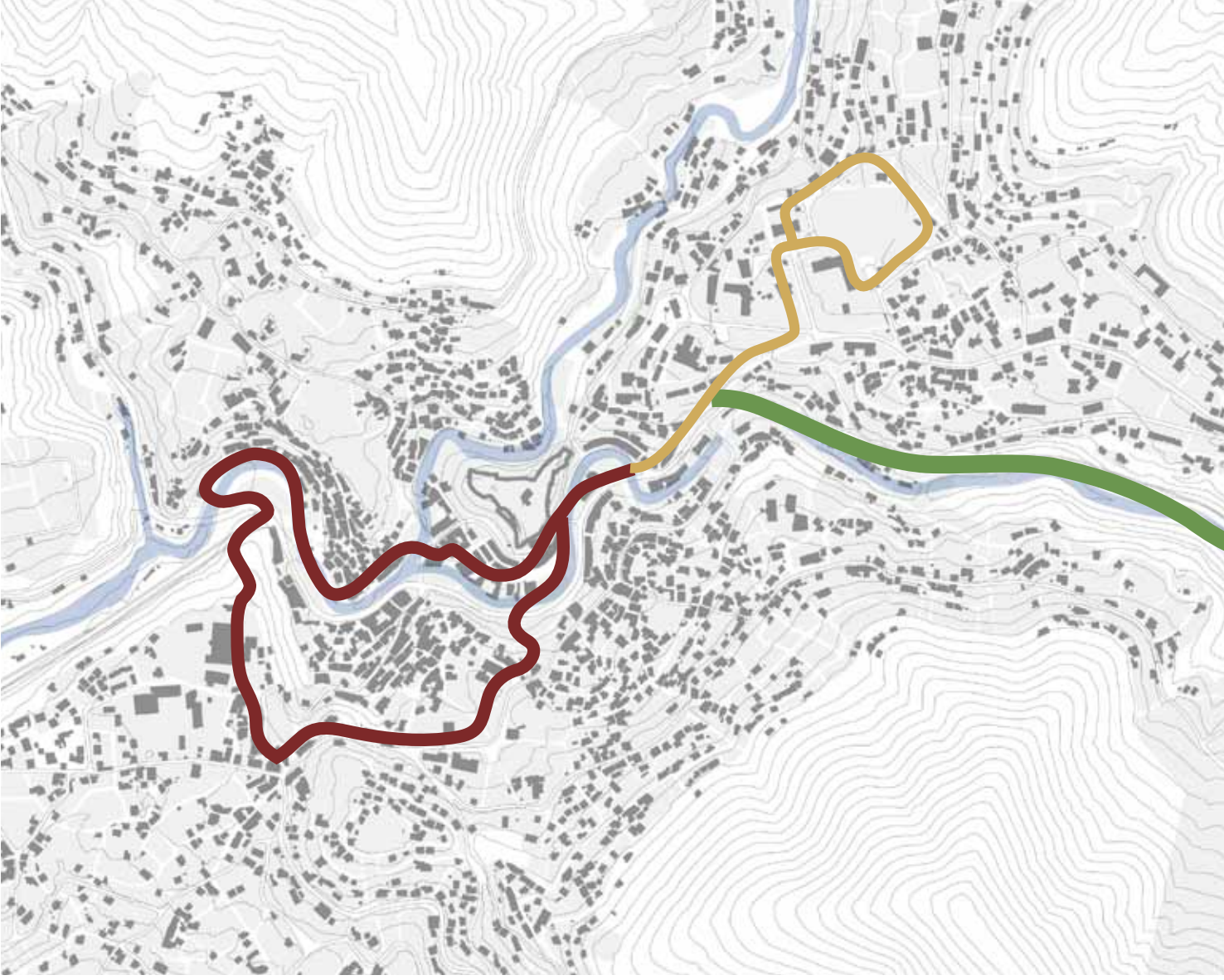
Yeni Kasap Hali

Mevcut plan

Öneri plan

Kültür Turu

- Paşa Hamamı
- Bitlis Kalesi
- Eski Belediye Binası
- Kızıl Mescit
- Ulu Cami
- Meydan Cami
- Şerefiye Külliyesi
- Geleneksel Bitlis Evleri
- Kurubulak Kongre ve Fuar Merkezi
- Alçı Parkı

Aktivite Turu

- İhlasiye Medresesi
- Gökmeydan Cami
- Jandarma Binası
- Kent Kütüphanesi
- Millet Bahçesi
- Kent Parkı
- Yeni Kent Gazinosu
- Yeni Kent Meydanı
- Kent Müzesi

Bitlis Gezi Rehberi

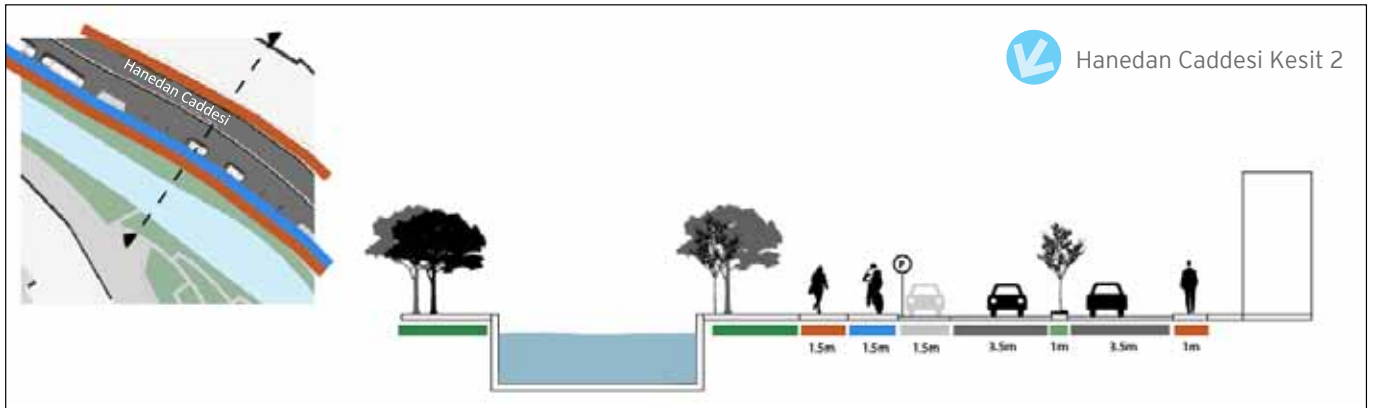
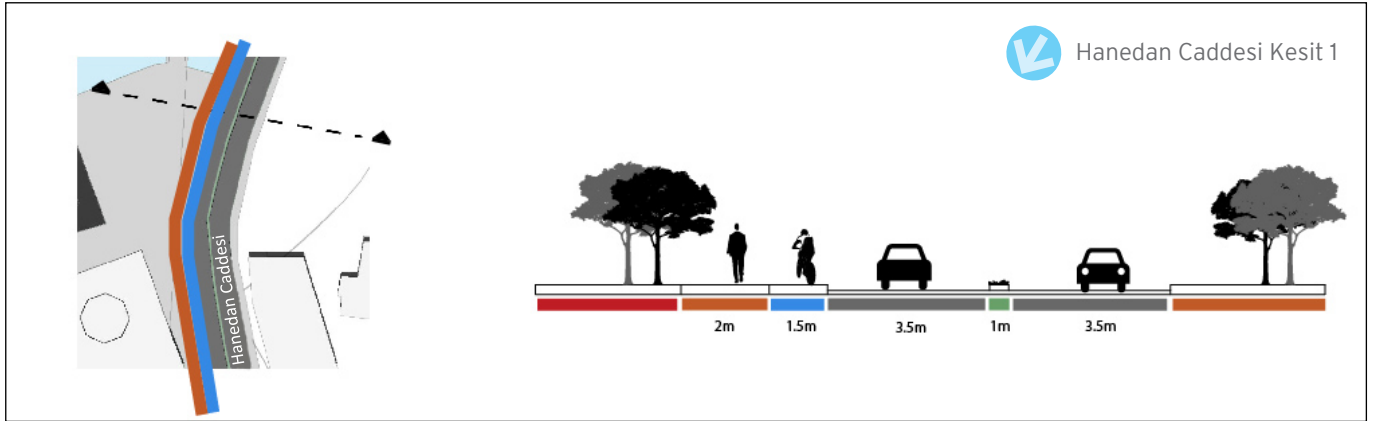
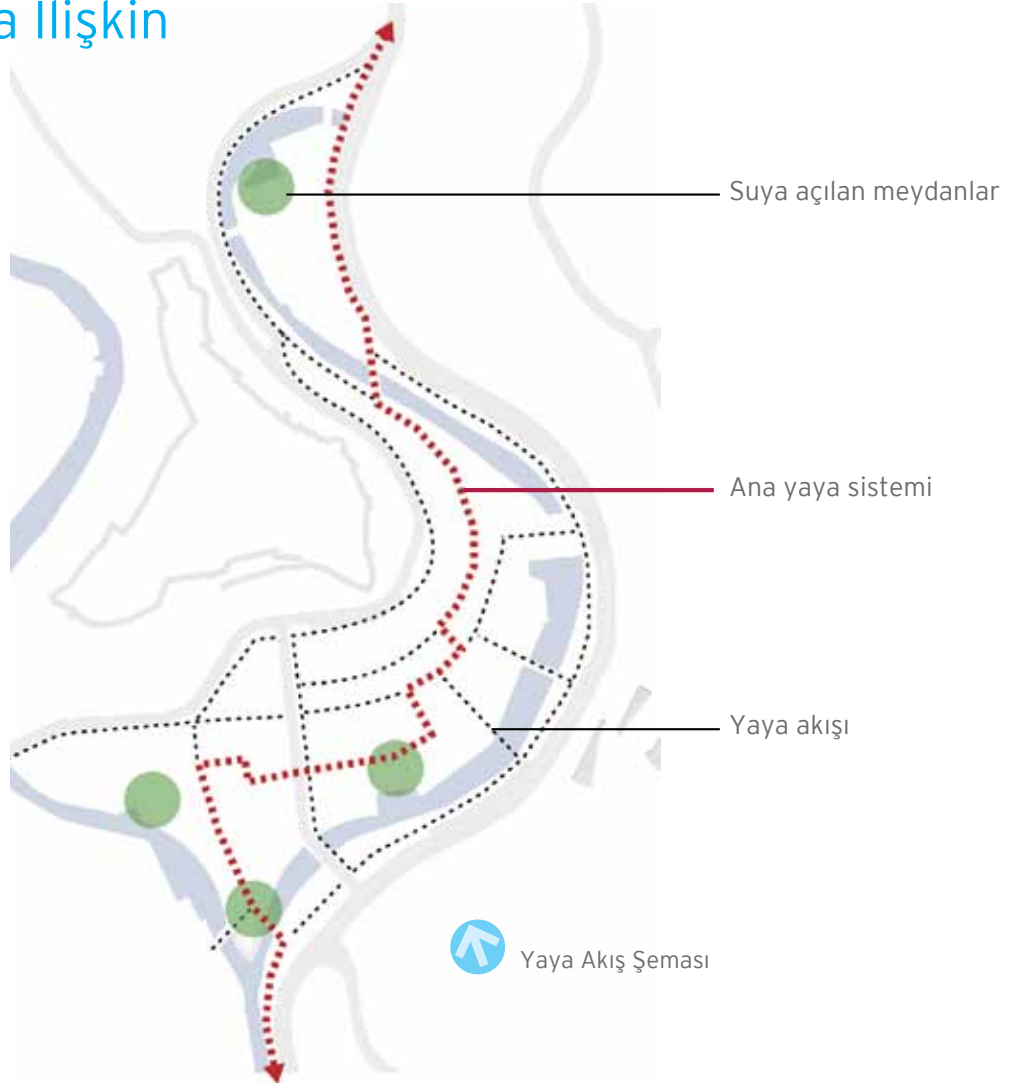
Ana merkezi Bitlis Kent Merkezi olan gezi rotası kuzeyde sular vadisi ekosistemiyle başlayarak, kentin merkezinden geçmektedir. Kentin önemli kültürel, tarihi ve doğal değerlerini gösteren kapsamlı bir gezi rehberi hazırlanması, böylece turistleri yönlendirici, turistik aktiviteleri artırıcı bir yol izlenmesi gerektiği öngörülmektedir.

Doğa Turu

- Bitlis Doğa Parkı
- Jeopark ve Araştırma Merkezi
- Yürüyüş ve Bisiklet Parkurları
- Tırmanma Parkurları
- İl Kültür Merkezi
- Papşin Han (Kent Temsil Merkezi)
- Yeni Belediye
- Hükümet Konağı

Açık Alanlara İlişkin Esaslar

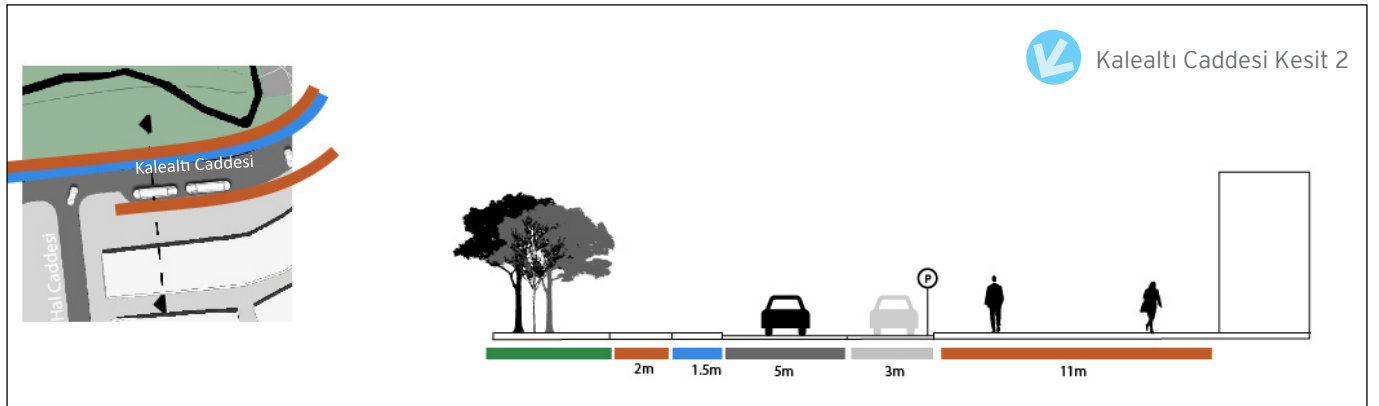
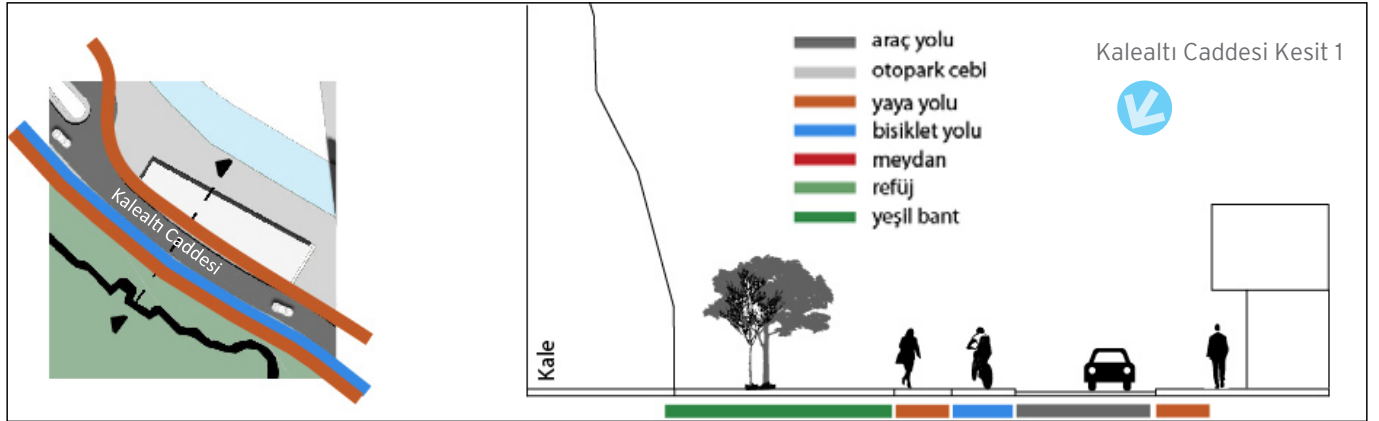
Genel Hükümler:

1. Planlama alanı içerisinde ulaşımında sürekli yaya erişimi temel hedeftir. Yaya yollarının asfalt ve beton yapay malzemelerle kaplanmaması esastır.
2. Engelli erişiminin kentsel açık alanlarda gerekli düzenlemeleri yapılarak mümkün olduğunca olanaklı kılınması esastır.
3. Bisiklet erişiminin sular vadisi ekosistemiyle birlikte düşünülerek bu sisteme entegre edilmesi esastır. Gerekli noktalarda bisiklet parkları önerilecektir.
4. Bölgenin geleneksel görünümünü olumsuz etkileyen her türlü tabela, afiş, reklam panosu gibi elemanların kaldırılması esastır.
5. Görsel kirliliğe neden olan su deposu, anten vb. tesisat elemanları gibi ekipmanların yaya ölçeğinde yoldan görünmemesi esastır.
6. Elektrik hatları toprak altına alınarak düzenlenmelidir.
7. Trafoların A1 ve A2 bölgelerine 5 metre uzaklıkta olacak şekilde düzenlenmesi esastır.

Haritada işaretli yol kesitleri numaralar verilerek detaylandırılmıştır.

Yol Kesitleri

DAKA, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı

22 Kasım 2008 tarihinde kurulmuştur ve Bitlis, Hakkari, Muş ve Van illerinde bölgesel gelişmeyi hızlandırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen kalkınma projelerine destek vermektedir.

BETAV, Bitlis Eğitim ve Tanıtım Vakfı

1987 yılında, Bitlis’li hayırseverler tarafından, öncelikli olarak Bitlis’li gençlerin üniversite eğitimi için burs sağlamak amacıyla kurulmuştur. Vakıf’ın bir diğer amacı Bitlis’in tarihi ve kültürel tanıtımı için faaliyetler yapmaktır. Vakıf bu güne kadar 3500 öğrenciye burs vermiştir.

Bitlis Belediyesi

Bitlis’i dünya kültür mirasına armağan etmek ve Bitlis’te yaşam kalitesini yükseltmek vizyonu ile 2009 yılından bu yana kapsamlı alt yapı projeleri, tarihi kent koruma ve yenileme projeleri ve kültür odaklı kentsel gelişim projelerini katılımcı bir anlayışla gerçekleştirmektedir.

ÇEKÜL, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı

Ülkemizin doğal, tarihsel ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla 1990 yılında vakıf statüsünde kurulmuştur. 22 yıldır, kamu-yerel-sivil-özel kesimlerin birlikteliğine dayalı işbirliği modeli çerçevesinde örgütlenme, bilinçlendirme ve eğitim programlarını hayata geçirmektedir. Kuruluşundan itibaren, kültürel dokunun korunarak geleceğe aktarılması amacıyla, tek yapı-sokak-mahalle-kent-havza-bölge ve ülke ölçeğinde projeler yönetmiş, tek yapı ölçeğinde koruma ve yeniden işlevlendirme çalışmaları, tarihi mahallelerde, meydanlarda ve çarşılarda sağlıklılaştırma ve canlandırma çalışmalarını yönlendirmiştir.

SekizArtı Mimarlık ve Kentsel Tasarım

2006 yılında İstanbul’da kurulmuştur. Birçok ulusal ve uluslararası tasarım yarışmasına katılmış ve büyük kısmından ödül almıştır. Makro ölçek kentsel projelerinden uygulama detayı ölçeğine kadar geniş bir spektrumda proje ve danışmanlık hizmeti vermektedir.

